

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

J. Lõo, R. Rägo, M. Taevere, O. Tief, J. Uluots.

Sisu:

Vaidluse algatamise korras oksjonilt omandatud kinnisvara kinnistamise vastu — Prof. Tjutrumoff. — Riigiametnikkude teenistusest lahtilaskmisest administratiiv-korras — M. Taevere. — Inimese sõrmejäljendite uurimine (daktüloskoopia), lõpp — Dr. R. Heindl. — Riigikogu tegelus. — 1923. a. kohtute arvustik. — Riigikohtu tegelus. — Lisa: 1922. a. Riigikohtu otsused, lhk. 161—192.

Vaidluse algatamise korras oksjonilt omandatud kinnisvara kinnistamise vastu.

Oksjonilt omandatud kinnisvara kinnistamise vastu vaidluse algatamise korra küsimus on tsiviilprotsessis üks niisugune küsimus, mis kohtupraktikas tihti mitmesuguseid raskusi tekitab; sellega on ka seletatav, miks Vene Senat nii mitmel korral sellel küsimusel on peatunud. Kohtupraktika huvides oleks sellepärast äärmiselt soovitatav enam või vähem täpsat piirjoont tõmmata kahesuguse lahendamiseviisi vahele, mis Tsiviil-kohtupidamise Seaduses nimetatud vaidluste algatamise korra suhtes ette nähakse; nimelt lahendamiseviisi vahele nõudekorras ühelt poolt ja eritoimetuse teel teiselt poolt, sest et praktikas peaausjalikult just nimelt selle küsimuse otsustamine raskusi sünnitab: millal võib vaidlust vara kinnistamise vastu eritoimetuse korras algatada ja millal on selleks vaja nõudmisega esineda?

Asudes selle, peaausjalikult praktiliselt seisukohalt äärmiselt tähtsa küsimuse lahendamisele, millel siiski ka teaduslik huvi ei puudu, tuleb kõige pealt tähele panna, et

Tsiv. Kohtup. Seadus vahet teeb toimumatu (несостоявшиеся) ja maksvusetu (недѣйствит.) oksjoni vahel, kusjuures oksjon toimumatuks tunnistatakse juhuliste asjaolude põhjal, mille tagajärjel ei võinud oksjoni olla ega müük sündida. Niisugune sündmus oleneb ainult eraisikute tahtmisest. Maksvusetuks oksjoniks tunnistatakse sellevastu aga niisugune oksjon, mis küll on toimunud, kuid seaduses oksjonipidamise jaoks kindlaks määratud normide ja talitusviiside rikkumise pärast tuleb tühistada. Kuigi niihästi sel kui teisel juhtumusel esimesele oksjonile uus järgneb, on nende juhtumuste vahel ometi oluline vahe, niihästi tähenduse kui ka järelduste suhtes (Tsiv. Kohtup. Sead. § 1170—1182.¹⁾).

Seaduses on selle juures täpsalt ette nähtud need juhtumused, mil oksjon toimumatuks tunnistatakse, nimelt: 1) kui oksjonile isikuid ei ilmu, kes väljapakkumisest osa

1) „Seletuskiri“ 1863. a., 2. osa, lhk. 178 ja 179

soovivad võtta, või kui ilmub üks ainus isik, kes aga hindamisest üle ei paku; 2) kui oksjonile ilmunuist keegi hindamisest üle ei paku ja 3) kui kostja peale oksjoni lõppu Ts. Kp. S. § 1161. ja 1162. näidatud summasid tähtjal ära ei tasu (sead. redakts. 11. jaan. 1913. a.).

Oksjoni maksvusetuks tunnistamiseks oli vajalikeks tunnistatud: 1) kõik need juhtumused kindlaks määrata, mil kinnisvara avalik müük maksvusetuks peab tunnistatama, ja 2) sellesama maksvusetuse tagajärjed ära näidata. Juba 1857. a. Sead. Kogu järele olid avaliku müügi tühistamise juhtumused meie seadustes tarvilise täpsusega kindlaks määratud ja võimalust mööda piiratud, sest et avaliku müügi tühistamine, nagu Riigi Nõukogu seda mitmel korral on avaldanud, alati kolmanda isiku (ostja) õigusi rikub ja usaldust hävitab ametiasutuse vastu, kes oksjoni toimetab.¹⁾

Tsiviil-kohtupidamise Seadus kogus üldnimetatud seadustikud ainult kokku, neid suurema selguse saavutamiseks ühes ainsas paragrahvis väljendades (Ts. Kp. S. § 1180); nimelt tunnistatakse oksjon maksvusetuks: 1) kui pärastpoole kohtulikult selgeks tehakse, et müüdud vara ei kuulu võlgnikule; 2) kui keegi oksjonilt on ebaõigelt kõrvaldatud või kui kellegi poolt pakutud kõrgem hind on ebaõigelt tagasi lükatud; 3) kui kinnisvara ostjaks on isik, kellel õigust ei olnud oksjonist osa võtta, ja 4) kui kinnisvara müümine on sündinud enne tähtaega, mis oksjonikuulutuses üles antud.

Ehk küll reeglid, mis võla tasumiseks müüdava kinnisvara müümise viisi ja vormi kindlaks määravad, protsessialasse suhtuvad, sellegi poolest tuli siis, kui Tsiviil-kohtupidamise Seadus end. Balti kubermangude kohta maksuma pandi, paljudes neist reeglitest enam või vähem olulisi muudatusi ette võtta, sest et nad tsiviilseaduse materjalõiguslisi määrusi ja hüpoteegisüsteemi aluseid

väga lähidalt puutusid¹⁾. Neis maa-alades, kus Balti Era-õigus maksmas, tunnistatakse oksjon sel alusel, peale juhtumuste, mis § 1170. p. 1. ja 3. ette nähtud, ka siis toimumatuks, kui väljapakkumisest osa võtta soovijaist keegi üle ei paku hinnast, millest oksjon algas²⁾. Peamuudatus selles suhtes seisab aga selles, et põhjusel, mis § 1180. punkt 1. ette nähtud, ei tule oksjon tühistada³⁾, sest et kolmanda isiku suhtes, kelle omanduseõigus müüdud vara peale kohtu poolt tunnustatakse, müüdud kinnisvara müügist saadud rahasumma selle vara asendab.

Üldnimetatud reeglite mõte oksjoni maksvusetuks tunnistamise kohta ning nende reeglite ajalooline arenemine tunnistavad, et oksjoni maksvusetuse juhtumused seaduses otsekohe ära on näidatud nende juhtumuste täpsa loenduse läbi, millal kohus oksjoni võib maksvusetuks tunnistada eramäärusega oksjoni kinnistamise küsimuse harutusel. Nii vaatas ka Senat selle küsimuse peale, tunnistades, et väljaspool juhtumusi, mis Tsiv. Kp. S. § 1180. ette nähtud, oksjoni üldnimetatud korras ei tule tühistada⁴⁾. Samal arvamisel on ka paremad protsessualistid professorid Manõshew⁵⁾ ja W. Issatshenko⁶⁾, tunnistades, et § 1180. ettetoodud juhtumustega on oksjoni maksvusetuks tunnistamise võimalus piiratud.

Teisest küljest on tarvilik tähele panna, et Senat on mitmel korral võimalikuks tunnistanud palved oksjoni maksvusetuks tunnistamise kohta ka juhtumustel, mis Tsiv. Kohtup. Sead. § 1180. ei ole nimetatud; muu seas ka siis, kui oksjon oli toimetatud sea-

1) I. Tjutrumov, „Tsiviil-kohtupidamine Baltimail“.

2) Tsiviil-kohtupidamise seadus, 1914. a. väljaanne, § 1871 ja 1879.

3) Sealsamas, § 1884 (sead. redaktsiooni järele 9. juunist 1889. a.).

4) Ts. Kass. Dep. otsused 1879. a. nr. 300, nüüsam ka 1870. a. nr. 1340; 1871. a. nr. 1091; 1874. a. nr. 236, 647; 1879. a. nr. 269; 1881. a. nr. 109 ja teised.

5) Professor Manõshew, „Tsiv. kohtup. kursus“ II köide, lhk. 153.

6) Issatshenko — „Tsiviilprotsess“, VI köide (1902. a. II väljaanne), lhk. 292—294.

1) „Seletuskiri“ 1863. aastast, 2. osa, lhk. 181 ja 182; „Shurnaal“ 1864. aastast, nr. 44, lhk. 79 ja 80.

duse oluliste nõuete rikkumisega¹⁾. Ometi pidas Vene Senat selle juures kõigis oma seletustes, mis tema poolt selle küsimuse kohta on antud, alati ainult niisuguseid seaduse rikkumisi silmas, mis seisid seaduse poolt ettekirjutatud toimeste ärajätmisskohtupristavi poolt ja oksjoni toimetamises mitte vastavalt nende tingimustele, mis selle korrapärasust peavad kindlustama, nagu näiteks: otsuses 1908. a. nr. 26 — võlgnikule täitmiskutsetähe kätteandmata jätmine; otsuses 1896. a. nr. 95 — Tshiv. Kp. S. § 959. nõuete mittetäitmine müügitoimetuse seismapaneku kohta võlgniku surma puhul; otsuses 1885. a. nr. 65 — oksjoni toimetamine ilma müügi kohta kuulutust avaldamata; otsuses 1898. a. nr. 19 — oksjonikuulutuste avaldamine mitte kõigis seaduses näidatud ajalehtedes; otsuses 1898. a. nr. 103 — oksjoni toimetamine seadusevastases koosseisus. Kuid ei ainsaski oma otsustest pole Senat asunud niisugusele seisukohale, et asjaosalised isikud võiksid Tšiviil-kohtup. Sead. § 1180. põhjal paluda oksjoni maksvusetuks tunnistamist kohtupristavi tegevuse tõttu müügitoimetuse ajal, kui selle tegevuse peale tähendatud isikute poolt Tshiv. Kp. S. § 1202.—1205. ettenähtud korras kaebusi polnud tõstetud²⁾.

Ülaltoodud seletused, milles Senat võimalikuks leiab oksjoni maksvusetuks tunnistamist ka väljaspool juhtumusi, mis § 1180. täpsalt loendatud, ei ole mingis vastolus väitega, et ülalnimetatud paragrahvis ülesloetud juhused viimseni ülesloetute iselaadi avaldavad. Nagu Issatshenko³⁾ õieti seletab, tuleb selle küsimuse otsustamisel, kas oksjon tühistada tuleb niisugusel alusel, mis kaebaja poolt on näidatud, kuid § 1180. mitte pole ette nähtud, — seda tähele panna: kas antakse kaebus oksjoni toimetamise peale pärast oksjoni või avaldatakse kaebus õigeaegselt⁴⁾

1) Tshiv. Kassats. Dep. otsused 1908. a. nr. 26; 1898. a. nr. 19 ja 103; 1896. a. nr. 95 j. t.

2) Ts. Kass. Dep. otsus 1912. a. nr. 17.

3) Issatshenko, „Tšiviilprotsess“, VI köide (teine väljaanne), lhk. 293—294.

4) see on, tähtajal, mis ette nähtud Ts. Kp. S. § 1204.

enne oksjoni pidamist, kuid vaadatakse ainult läbi alles pärast seda, mille juures, kui kaebus oleks enne oksjoni pidamist läbi vaadatud, oksjoni ei oleks üldse lubatud pidada; et oksjon aga peetud on, siis tuleb see tühistada, kuid mitte sellepärast, et see ebaõigelt on toimetatud, vaid sel põhjusel, et see eelkäiva ebaõige tegevuse tagajärjena on toimunud, missuguse ebaõige tegevuse avalikuks tegemine oli viibinud, kuid mitte kaebaja süü läbi.

Balti tšiviilseadused ei sisalda selles suhtes mingisuguseid iseärasusi, mis kõne all oleva küsimuse teissuguses mõttes otsustamiseks mõju võiksid avaldada. Balti Eras. § 3970. loeb üles terve rea juhtumusi, mil oluliste vorminõuete rikkumise tagajärjel võimalus tekib oksjoni kui tühise vastu vaidlust tõsta, ja nimelt: 1) kui enne oksjoni sellekohast kuulutamist toime ei pandud (B. E. S. § 3949); 2) kui ei olnud tehtud kahte pakkumist, kus seda vaja (§ 3958); 3) kui oksjon ei sündinud vastavas kohtus või sündis mitte täieliku koosseisu juures (§ 3948 ja 3952); 4) kui kohus oksjonilt kas isiku kõrvaldas, kelle õigus oli sellest osa võtta, või seaduslikult avaldatud pakkumise tagasi lükkas; 5) kui asi oksjoni teel müügi alla ei kuulunud (§ 3954—3956); 6) kui asi on kinnitatud isiku nimele, kellele ei olnud ostmiseks tarvilisi omadusi (§ 3952 ja 3953). Kuid kõigi nende reeglite tähtsuse määramisel on tingimata vaja tähele panna, et mõningad neist reeglitest kohtute reformi teostamisel 1889. aastal Tšiviil-kohtupidamise Seaduse protsessuaalreeglitega asendati ja et § 3970. sisaldab ainult need juhtumused, mil oksjonid maksvusetuks tunnistatakse, kuid selles paragrahvis ei ole ära näidatud see kord, mil teel nende juhtumuste puhul võimalik on ärapeetud oksjoni vastu vaidlust tõsta; § 3970. tarvitatud väljendus: „moshet osparivatj“ osutab küll enim võimalust oksjoni vastu vaielda mitte eritoimetuse teel, vaid nõudmise, see on — vaidluse korras.

Selle järelduse loogilisust tõendab ka Vene Senati seletus Beitini asjas 1882. a.

nr. 567, samuti ka reegel, mis § 3969. väljendatud, mille järele avaliku oksjoni teel sõlmitud ostulepingut võidakse tühistada samul põhjusil kui koduselgi teel sõlmitud lepingud, välja arvatud ainult juhtumus, kui üle poole kahju on saadud, mis mitte õigust ei anna oksjoni vastu vaidlemiseks.

Kõigist ülaltoodud kaalutlustest, mis Senati seletustele rajatud, teiste hulgas ka 1912. a. nr. 130 ja 1914. a. nr. 65 seletuse alusel, tuleb igatahes kahtlemata niisugusele järeldusele jõuda, et oksjoni maksvusetuks tunnistamise põhjusteks võivad ainult niisugused olulised seaduse vorminõuete rikkumised olla, mis kinnitavad, et avalikku oksjoni kui niisugust on mitteõigesti toimetatud, kuid ei mingil viisil asjaolud, mis juba peale oksjoni toimetamist on sündinud, ükskõik misugused need asjaolud ka ei oleks. Seda tuleb seletada muidugi sellega, et kuigi ostja omandusõigus sellest ajast algab, mil oksjon kohtuvõimude poolt kinnitati, ulatub see omandusõigus ometigi oksjonipäevani¹⁾; võõrandamisõiguse omandab ostja aga alles peale „dannaja“ kättesaamist²⁾. Kuid juba oksjonipäevast alates on kinnisvara omandajal õigus asjast tulusid saada, samuti ka õigus vara kinnistada ja selle vara kaitseks nõudmisi avaldada; ühe sõnaga — kohtumääruses oksjonilt ostetud vara ostja nimele kinnitamise kohta kinnitatakse ainult tema õigus selle vara peale, kuid selle õiguse algust tuleb otsida vara oksjoni teel müügi päevast samalaadiliselt nagu kohtu poolt päranduseõigustes kinnitamise puhul pärija õigus varanduse peale päranduse avamise [päevast tuleb arvata³⁾. Neil põhjustel, ja et ärapeetud oksjoniga vara omandaja õige tähtsad õigused on ühendatud, on täiesti arusaadav seaduse nõue, et oksjoni maksvusetuks tunnistamiseks tingimatu nõudmis-, vaidluskord vajaline on; erandi sellest moodustavad seaduses täpsalt äratähendatud juhtumused (§ 1180.), mil või-

malik on oksjoni maksvusetuks tunnistada eratoimetuse korras.

Küsimus, missuguses korras tuleb otsustada vaidlus kinnisvara kinnistamise kohta — eri- või nõudmiskorras — on viimasel ajal Baltimaal B. E. S. § 3968. kohaldamisega erilise praktilise tähenduse omandanud.

Nagu teada, annab see paragrahv kinnisvara oksjonilt omandajale ostusumma maksmiseks ajapikenduse kuni uue oksjonini. Ostjad, kes kinnisvarad endistes Balti kubermangudes 1917. aastal oksjonilt olid omandanud, hakkasid seda ajapikendust laialt kasutama, nii tahtes kui tahtmatult: tahtmatult tuli neil seda ajapikendust kasutada Ringkonnakohtute evakueerimise juhtumustel, vabatahtlikult kasutati seda maksu-tähtaja pikendamist aga mitmesugustel natsionaliseerimiste, munitsipaliseerimiste ja muude kinnisvarade ekspropriatsioonide kartusel.

Kui aga elu Balti riikides rahulistesse rööpasse jõudis, kohtud reevakueeriti ja ekspropriatsioonide-hädaoht möödus, hakkasid kinnisvarade ostjad 1917. aasta oksjonite ostusummasid tasuma ja Balti Eraseaduse § 3968. peale toetudes kinnisvarade kinnistamist nõudma; selle vastu hakkasid aga nende kinnisvarade endised omanikud vaidlema, juhtides tähelepanu poliitilise ning ökonoomilise pöörde peale ja müüdüd kinnisvara hinna tunduva muutuse peale.

Just nende vaidluste lahendamisel tõuseb nüüd iga kord küsimus, missuguses korras tuleb teda lahendada — kas nõudekorras või eritoimetuse teel vara kinnistamise puhul.

Ülaltoodud mõõduandev seisukoht on täiesti käsitatav ka selle vaidluse lahendamisel.

Kõige pealt tuleb tunnistada, et sellel juhtumusel juttu ei või olla toimumatust oksjonist, sest oksjonid on toimunud ja raha on seaduses ettenähtud tähtajal või tähtaja pikenduse kestusel sisse mskstud; ka ei ole see juhtumus ette nähtud nende juhtumuste seas, mil oksjoni toimumatuks võib tunnistada (Ts. Kp. S. § 1170).

Järjekult võib seda vaidlust kvalifitseerida, nagu vaidlust oksjoni maksvusetuks tun-

1) Tsiv. Kassats. Dep. otsus 1915. a. nr. 47.

2) Tsiv. Kassats. Dep. otsus 1912. a. nr. 130.

3) Tsiv. Kassats. Dep. otsus 1912. a. nr. 130.

nistamise kohta uute asjaolude tagajärjel, mis pärast oksjoni on aset leidnud või tekkinud.

Kõrvale jättes küsimust, kui palju seesugune vaidlus materjaalsete normide seisukohalt üldse lubatav on, peab tunnistama, et protsessuaalses suhtes on siin tegemist vaidlusega juba omandatud õiguste annuleerimise kohta; olgugi et § 3968. järele viivitamine ostuhinna tasumises enesega mõningad ebasoodsad järeldused vara oksjonilt ostja kohta kaasa toob, kuid see viivitamine

ei mõju kuidagi viisi selle momendi peale, millest alates tulud omandatud asjast ostjale kuuluvad, ega ostetud asja omandusõiguse algmomendi peale. Järjekult on siin tegemist vaidlusega oksjoni maksvusetuks tunnistamise kohta põhjusel, mis Ts. Kp. Sead. § 1180. mitte pole ette nähtud.

Säärast vaidlust, nagu see osalt ka Balti E. S. § 1164. mõttest järgneb, tuleb ja peab tingimata ainult nõudmiskorras lahendama.

Prof. Tjutrjumoff.

Riigiametnikkude teenistusest lahtilaskmisest administratiivkorras.

Vene Kodanlise Teenistuse Seaduse (V. S. K. III k.) § 788. järele võis ülemus riigiametnikke ametist lahti lasta ilma palveta ja põhjusi nimetamata, kui nad ülemuse arvamise järele ei suutnud nende peale pandud ametikohuseid täita, või ei olnud millegi pärast usalduseväärilised, või kui nad olid mõne väärteo korda saatnud, mida ülemusel oli võimatu faktidega tõendada. See tähendab, et ülemus võis kolmel juhtumusel riigiametnikke oma diskreetse võimuga teenistusest lahti lasta ilma palveta ja lahtilaskmise põhjusi nimetamata. Esimesel kahel juhtumusel käsib seaduseandja ülemust oma diskreetset võimu äärmise ettevaatlikkusega tarvitada. Kuid seaduseandja manitsusel võis olla ainult moraalne tähtsus. Juriidiliselt oli ülemuse võim riigiametnikkude teenistusest lahtilaskmise suhtes piiramatu. See lahtilaskmine võis sündida ülemuse lihtsa „äränagemise“ (po usmotreniju) järele. Lahtilastaval ametnikul ei olnud õigust selle korralduse peale kaevata. Ei Senat ega keegi teine kõrgemasutus ehk võim ei olnud õigustatud sääraseid ülemuse korraldusi järelevalve korras või muul teel läbi vaatama ega muutma.

Arusaadav, et tähendatud piiramata võimu juures võis ametnikkude lahtilaskmise põh-

justeks olla mitte ainult ametnikkude kõlbmatus, nende mitteusaldatavus ja ülemusele teatavaks saanud nende väärteod, mida võimatu faktidega tõendada, vaid ka igasugused teised põhjused, millel ametnikkude teenistusega ehk ametihuvidega mingit sidet ei pruukinud olla. Leidis ülemus tarviliku olevat, kas ameti või isiklikes huvides, teatavast ametnikust lahti saada, siis ei olnud tal selleks vajadust mingit eeltoimetust ette võtta, vaid oli küllalt stereotüüpilisest käsukirjast: „NN ametnik teenistusest lahti lasta“ (§ 838. p. 3). Kuidas ülemus lahtilaskmise otsusele oli jõudnud ja missugused asjaolud selleks põhjust olid annud, see jäi ja pidigi ülemuse oma teada jääma. Seadus sugugi ei nõudnud, et ülemus oleks pidanud lahtilastavale ametnikule kuulutama lahtilaskmise põhjusi. Samuti ei annud seadus ametnikule mingit võimalust oma kaitseks vabandatavaid tõendusid ja seletusi ette tuua, vaid just selle vastu, ta keelas ka peale lahtilaskmist selle põhjuste avaldamise ära, võttes ühtlasi kõrgematel järelevalve-asutustel lahtilaskmise põhjuste selgitamise võimaluse täiesti ära (§ 789.).

Niisugust ülemuse äränagemisest olenevat riigiametnikkude teenistusest lahtilaskmise viisi nimetati teenistusest lahti laskmiseks

kurikuulsa kolmanda punkti järele (§ 838. punkt 3).

Välja minnes sellest arvamisest, et Vene Kodanlise Teenistuse Seaduse § 788., 789. ja 838. p. 3 ei ole veel meie seaduseandluse poolt senini tühistatud, järjekult veel maksavad, on ka meil Eestis riigiametnikkude ja -teenijate lahtilaskmisel seda „kolmandat punkti“ käsitatud.

Pooldades arvamist, et ülemusel, kes on vastutav temale alluvate ametnikkude tegevuse eest, on õigus administratiiv-korras teenistusele kõlbmata ametnikke teenistusest vabastada, ei saa ühineda selle arvamisega, et meil seda õigust ülemus võib maksmata panna kurikuulsa „kolmanda punkti“ alusel.

Nagu teada, on meil Eestis maksavad Veneaegsed seadused niivõrt, kui võrd nad meie seadustega pole muudetud või viimaste vastu ei käi (Aj. Adm. S. R. T. nr. 1—1918.a.) Järjekult, see asjaolu, et senini veel mõni vene-aegne seadus on tühistamata või muutmata, ei tähenda veel, et ta selle pärast maksev on. Tühistamata vene-aegset seadust võib meil maksvaks lugeda ainult siis, kui see seadus meie seadustele vastu ei käi.

Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 15. ütleb, et Eestis on kindlustatud õigus pöörata kaebustega ja palvetega vastavate avalikkude asutuste poole, et säärase pööramise kaasas ei tohi käia mingi surveabinõu ja et vastavad asutused on kohustatud asjale andma seadusliku käigu. Samuti näeme meie Administratiiv-kohtu Korra (R. T. nr. 10—1910.a.) § 3., et administratiiv-asjus on õigus kaevata kõigil isikuil, kui nende õiguslisi või varanduslisi huviseid on seadusevastaselt puudutatud. Tähendab, et Administratiiv-kohtu Kord ei näe ette mingit administratiiv-asjus tehtud otsust, määrust ega korraldust, mille peale üldse poleks lubatud kaevata. See on ka arusaadav, sest vastasel korral sattuks tähendatud kohtu kord Põhiseaduse § 15-ga vastolusse.

Vene Kodanl. Teen. Seaduse § 789. võtab, nagu eespool juba tähendatud, ametnikul, keda tema ülemus on sama Seaduse § 788.

ja 838. p. 3. põhjal heaks arvanud teenistusest lahti lasta, lahtilaskmise korralduse peale edasikaebamise õiguse üldse ära ja keelab ilma erandita kõigile kõrgemaile asutustele ja võimudele ära säärases korras teenistusest vabastatud ametnikkude poolt neile antud kaebuste läbivaatamise. Sellest näeme ilmselgelt, et § 789. käib meie Põhiseaduse § 15-le ja Administratiiv-kohtu Korra § 3-le risti vastu. See tähendab, et § 789. on oma maksvuse meil kaotanud. On see nii, siis tuleb ka tunnistada, et V. K. T. S. § 788. ja 838. p. 3. ettenähtud riigiametnikkude teenistusest lahtilaskmise viis, mis on mõeldav ainult siis, kui lahtilastavatel riigiametnikkudel on edasikaebamis-õigus seaduseandja poolt ära võetud, on lubamatu, s. t., et ka § 788. ja 838. p. 3 on oma maksvuse Eesti Vabariigis kaotanud.

Selle vaate-seisukohale on V. K. T. S. § 788., 789. ja 838. p. 3. maksvuse suhtes asunud ka Riigikohus R. Krausi ametist lahtilaskmise asjus (R. Administratiiv toim. nr. 971—1923. a.).

Ülal ettetoodud põhjustel seisukohale asudes, et meil Eestis maksvad seadused ei võimalda ülemusele oma äranägemise järele riigiametnikke ilma lahtilaskmise põhjusi nimetamata ja edasikaebuse-õigusteta teenistusest lahti lasta, ei tähenda veel, et meil maksvad seadused üldse ei anna ülemusele õigust temale alluvaid riigiametnikke ja -teenijaid administratiiv-korras ametist vabastada. Et säärane õigus ülemusel olemas, kinnitab Aj. Valitsemise Korra § 12. põhjal Vabariigi Valitsuse poolt 3. jaanuaril 1921. a. (Riigi Teat. nr. 3 — 1921. a. sead. nr. 25) vastu võetud Riigiametnikkude ja -teenijate Ametist Vabastamise Seadus (§ 1.). Nimetatud seaduse põhjal on Vabariigi Valitsusel ja temale alluvail ametiasutustel, kellest on ametisse määramine, õigus riigiametnikke ja -teenijaid ametist vabastada. Olgu küll, et see 1921. a. 3. jaanuari seadus kordab pea sedasama, mis V. K. T. S. § 785., s. o., et ametist lahti laskmine on sellest ülemusest, kes ametisse määrab, ja ei ütle midagi

selle kohta, missugustel kordadel, tingimustel ja kuidas ülemus seda oma õigust võib teostada; kuid siiski ei saa seda seadust nii mõista, et selle seaduse järele ülemusel ei ole tarvis lahtilaskmise põhjusi nimetada ja oma otsust põhjendada. Juba see asjaolu, et teenistusest vabastamise korralduse peale võib kaevata (Adm. K. K. § 3) ja et ülemus on kohustatud lahtilastavalt ametnikult temale süüks pandavate asjaolude kohta seletust nõudma (Üld. Kub. S. § 17. V. S. K. II k.), sunnib ülemust 1) kokku võtma neid põhjusi, mis kavatsetava lahtilaskmise vajaduse on põhjendanud, sest ilma sellekohase kokkuvõteteta on ülemusel võimatu ametnikult seletust nõuda ja viimasel tarvilisel viisil seletust anda, ja 2) sunnib lahtilaskmise otsust põhistama, kartes, et kaebuse korral kohus tema põhistamata otsuse või korralduse sellepärast, et ta on põhistamata, tühistab. Tarvidus ametnikult enne tema lahtilaskmist seletust nõuda, antud seletusi hinnata ja oma otsust põhistada, iseenesest sunnib ülemust tahtes või tahtmata ametniku lahtilaskmise vajadust kõigekülgsest ja põhjalikult ära kaaluma ja temale antud võimu äärmise ettevaatlikkusega tarvitama, kuna Vene aegu oli maksva seaduse järele ametniku lahtilaskmiseks administratiiv korras sellest küllalt, kui ülemus iseeneses äratundmisele jõudis, et temale alluv ametnik ei suuda tema peale pandud ametikohuseid täita ehk ei ole millegi pärast oma ametile kõlvuline.

Tõsi küll, et 1921. a. 3. jaanuari seaduses ei ole ette nähtud, missugustel juhtumustel ülemus selle seaduse põhjal võib riigiametnikke ja teenijaid ametist vabastada kuid siiski ei ole mingit kahtlust, et ülemus, kes on vastutav temale alluvate ametnikkude tegevuse eest, võib seda seadust kohaldada siis, kui leiab, et temale alluvad riigiametni-

kud ja teenijad ei suuda nende peale pandud ametikohuseid tarvilisel viisil täita ilma et nad selle juures mingit süüstegu, mis kriminaalseadustikus on ette nähtud, oleksid korda saatnud, sest viimasel juhtumusel peab ametnikkude lahtilaskmine sündima sellekohase kohtuotsuse põhjal. Edasi, alla kriipsutades, et ainult ülemusel on õigus otsustada küsimust, kas temale alluv ametnik suudab tema peale pandud kohuseid täita, arvan ma siiski, et ametniku kõlbmatus ei või ülemuse poolt ainult arvatav olla, vaid ta peab faktidega kinnitatud olema: ta peab avalduma ametniku tegevuses nõnda, et oleks võimalik ära näidata, milles see kõlbmatus tõesti seisab. Ei ole ülemus ametniku lahtilaskmise korral oma otsust ehk korraldust tarvilisel viisil põhistanud ja kui ettetoodud põhised ei leia ametniku tegevuses kinnitust, siis võib kahelda, kas seesugune ametist vabastamine ei kujune kaebe korral tühistatavaks.

Kuidas kavatsetavas riigiametnikkude ja teenijate teenistuse seaduses, mis Riigikogu poolt senini alles vastu võtmata, ametnikkude administratiiv-korras lahtilaskmine välja kujuneb, on veel teadmata, kuid ühte võib oletada, et ülemuse kontrollimatu ja piiramatu võim temale alluvate ametnikkude ametist vabastamise suhtes, nagu see Vene aegu oli, selles seaduses ei või ja ei saa aset leidma. Kui ametnik on kohustatud ainult ülemuse seadusepäraseid korraldusi ja käskke täitma, siis peab ametnikul teatav iseseisvus ja kindlustus olema, et ülemus teda ilma põhjusi nimetamata jalamaid ametist lahti ei saaks lasta. Ainult ülemuse omavoli eest kaitstud ametnikud võivad kõige jõuga kohusetruult oma ametikohuste täitmisele anduda.

Mida tuleks riigiametniku teenistusele kõlbmatuse all mõista, seda küsimust ei kavatsetud ma käesoleval korral puudutada. Sellest edaspidi.

M. Taevere.

Inimese sõrmejäljendite uurimine (daktüloskoopia).

(Lühike ülevaade kriminaalpolitseilise tehnika alalt).

Dr. R. Heindl.

(Järg.)

VI. Lõpu-kokkuvõtte ja üks tulevikuprojekt.

Lõpuks üks ettepanek, mis praegu tundub kauge tuleviku-unistusena, mis aga daktüloskoopiale alles annaks väärilise tähtsuse isikute identifitseerimise alal: tuleks sisse seada üldine sunduslik kõigi kodanikkude daktüloskopeerimine.

Kui vaadelda daktüloskoopiat tema nüüdses seisukorras, siis peab konstateerima, et isegi mais, nagu on Saksimaal¹⁾, kus ta laiendatud on kõigi süütegelaeste peale, kannatab ta ühe puuduse all, mis küll ei takista retsidiivi konstateerimist, kuid siiski äärmiselt tähtis on.

Missugused teated annab meile daktüloskoopia tema praegusel kujul kõige soodsamal juhul? Saame vastuse, kuidas kurjategija end nimetas varemate konfliktide puhul seadusega. Mitmelt daktüloskoopiliselt registratuurilt järele pärides saame mõnikord mitu lahkuminevat nime. Missugune neist õige on või kas nende hulgas üldse leidub õiget nime, — seda pole praeguse olukorra juures daktüloskoopiliselt teel kunagi võimalik kätte

1) Saksis, mille daktüloskopeerimisametit autor aastate eest juhatab, daktüloskopeeritakse kõik isikud, kes kohtu määruse põhjal vangistatud, politsei poolt ajutiselt kinni peetud, need kes eelvangistuseta kinnipidamiskaristusele mõistetud, samuti kõik prostitueerivad naisterahvad ja mustlased, ka siis, kui kinnipidamiseks põhjust pole. Lõpuks kõik tundmatud surnud. Ka kõige väheemas kohtu-, politsei- ja vangimaja-piirkonnas leiduvad daktüloskopeerimiseks tarvilsed tehnilised abinõud, nii et ükski tälemahnimetatud isikutest ilma daktüloskopeerimiseta ei pääse.

Samasugune kord on Baieri identifitseerimis-ametkonnas, mille juhtnõõrid autor 1908. a. välja töötas.

saada, sest isegi neis riikides, kus daktüloskoopia tähtsust õieti on hinnatud ja tema laialdaselt tarvitusele võetud, on poolele teele peatuma jäädud. Pole mõtet lõpuni arendatud, mis oleks viinud seisukohale, et iga kodanik tuleb daktüloskopeerida. Ainult säärasel korral saab daktüloskoopia meile anda vastuse isiku õige nime kohta.

Ettepanek, kõiki kodanikke daktüloskopeerida, mõjub esimesel pilgul võõrastavalt ja õhutab vastuvaidlusele. Ta tundub ennekuulmatu politseiriiklise abinõuna. Kuid kui tema kallale asuda mitte lööklausetega, vaid põhjendusi tõsiselt poolt ja vastu kaaludes, siis arvatavasti lahtub pahameel ja võib-olla isegi kindume, et üldine daktüloskopeerimine võib nii mõneski suunas üldsusele tuluks tulla.

Missugused pahed on üldisel daktüloskopeerimisel? Daktüloskopeerimistoi-metus kui säärane ei koorma kodanikku nimetamisvääriliselt: terve protseduur kestab mõne sekundi, ei valmista kuidagi moodi valu ja ainsa jälje saab tärpentiini või seebi abil kohe kaotada. On olemas terve rida riiklikus ühiselus tarvilses tunnistatud ametlikke toiminguid, mis on võrratult koormavamad!

Ka kõlbuslik moment, mida ausate kodanikkude daktüloskopeerimise vastu võidaks esile tuua, ei vääri tähelepanu. Eetilised mõisted on üldse väga relatiivsed. Endistel aegadel võis ju daktüloskoopias mulje tekkida, et see on asi, mis paratamatult ühenduses kuritegelusega. Nüüdisajal, mil näpupassid tarvitusele võetud, peaks säärane vaade ammu ekslikuks tunnistatud olema. Ka võib daktüloskopeerimist toimetada niivõrt varases elu-eas, kus pole karta autunde haa-

vamist. Ühtlasi tuleb arvesse võtta, et korraldus, mis tabab kõiki kodanikke ühtlaselt ja ilma erandita, ei saa enam üldse olla üksiku au rüvetav. Kõige rohkem aga peaks aitama kaotada vaenlikkust üldise daktüloskopeerimise vastu — vaenlikkust, mis põhjeneb endistest aegadest päritolevail sidemeil kuritegelusega — need kaalutlused, mis näitavad, mäherdustel igapäevase elu olukordadel ja kuivõrt ta tarvilisena osutub ka ausate eluviisidega kodanikule.

Seega jõuame nende hüvede vaatlusele, mida pakub üldine daktüloskopeerimine. Kõige esmalt oleks iga kodanik suurel määral kaitstud oma ausa nime kurjasti tarvitamise eest teise kõrvalise mitte-õigustatud isiku poolt¹⁾. Teiseks on praeguse korra maksvuselt tihtheale võimalikud poliitilised eksimused ja seetõttu viibivad süütud isikud nädalate kaupa eeluurimisvanguses. Üldise daktüloskoopia tarvituselevõtmisel on loota, et see nähtus hoopis harvemaks jääb. Samuti kergendaks daktüloskoopia, mis laiendatud kõigi kodanike kohta, märgatavalt tundmatute surmasaanute identifitseerimist, mis praegu tihtheale väga viibib ehk võimatu on ja seetõttu omastele hingepiina ning varalist kahju valmistab. Ka kõigis kohtuasjus ja vaidlustes, kus asjaosalistelt tõendust nõutakse vanuse, suguluse, surma, abiellu astumise j. m. kohta, võiks daktüloskoopia rutulise, odava ja ilma kahtluseta vastuse anda. Pruugib ainult nimetada eestkostele ja lapsendiks võtmise, pärimise ja päranduse jaotamise asju, kaubandus-, seltside- ja maaomanduse-registritesse puuduvaid asju, kõiki kohtulisi ja notarlikke õiguslik-

1) Aubry kirjeldab „Annales d'hygiène et de médecine legale“, 1894. a., juhtu ühe noore prantsuse naisterahvaga väga ausast perekonnast, keda ühe Pariisi skandaali sekka kisti seetõttu, et üks prostitueeriv naisterahvas oli varguse teel omandanud tema ristimistunnistuse ja kuude kestel tarvitas võõrast nime, ilma et dokumendi omanikul või tema sugulastel sellest aimu oleks olnud.

kude toimingute tõestusi (eriti, mis puutub allkirjade tõestusesse, kinnisturaamatutesse ja hüpoteegiasjandusse) jne. jne. Kuulus lord Tichborne pärijate protsess, mis läks maksma neli miljoni ja vältas kohtus seitse aastat, oleks lahendunud üldise daktüloskoopia tarvitusel-olekul ilma raha- ja ajaraisuta.

Küsimus, missuguses elueas peaks inimest daktüloskopeeritama, on kerge vastata. Daktüloskopeeritav ei tohi olla ülearu noor, sest siis saavad sõrmejäljendid nii väikesed ja peenetoimelised, et nad vaatlustel ametnikkude silmi väsitavad ja rikkuvad. Samuti pole soovitatav seda ette võtta liiga vanas eas, sest isikulisi sümptomeid (Personalangaben) võib usaldada ainult niikaua, kui laps viibib perekonna süles või koolis. Kõige kohasemaks daktüloskopeerimise ajaks tuleb arvata kooli lõpetamise aastat (kui lapse süüsteod pole tarvilikuks teinud varasemat daktüloskopeerimist). Erilist kaalumist nõuab küsimus, kuidas korraldada nende isikute daktüloskopeerimist, kes koolikohuslikust east vanematena riigi piiridesse ilmuvad.

Samuti nõuab igakülgset sõelumist küsimus, kes peab koolikohuse täitnute daktüloskopeerimist toimetama: kas kooli personaal või politsei-ametnikud. See sõltuks täielikult kohalistest oludest.

Asume nüüd vaatlema üldise daktüloskopeerimise olulisemat küsimust: kui sõrmetrüki lehed valmistatud, mis siis nendega edaspidi ette võtta või kuidas olla?

Üldise daktüloskopeerimise sisseseadmise küsimust on algatud mitmel korral. Aga asja juurde on ikka valesti asutud, kuna projektid alati sisaldasid ettepanekut registreerida kõiki sõrmetrüki-lehti. Arvamine, nagu oleks daktüloskoopiline registratuur seda mõjusam, mida rohkema arvu isikute kohta ta käib, on ekslik. Üks säärane registratuur kas või ainult 7 miljoni baierlase või 5 miljoni Saksi osariigi elaniku tarbeks oleks tarvituseks otseteed kõlbmatu.

Minu arvates oleme üldse hoopis valel teel oma nüüdise identifitseerimismaterjalide kogumise viisiga. Isegi kui daktüloskopeerida ainult vangistatud ning ennekaristatud kodanikke ja kui kõigi osariikide daktüloskoopilised tsentraalid vaheleksid omavahel ainult nende sõrmetrukke, nagu seda otsustas politseikonverents Berliinis 1912. a., siis jõuaksime varssi oma tehniliste võimete piirini. Siin peitub hädadoht, mida seni tarviliselt pole arvestatud ja millele ma eriliselt tähelepanu tahaksin juhtida ¹⁾).

Et ära hoida daktüloskoopia pankrotti, seks tuleb minu arvates, põhjani reformeerida identifitseerimismaterjalide kogumise meetodit.

Ka üks teine kaalutus sunnib meid praegust registreerimisviisi muutma, kui peaks tarvitusele tulema üldine daktüloskopeerimine. Kõige aegaraiskavamaks toimetuseks daktüloskopeerimisel pole mitte sõrmetrüki valmistamine, vaid registreerimisvalemi arvutamine (Berechnung der Registrierformel). Mida rohkearvulisem sõrmejäljendite kogu, seda keerulisemaks läheb loomulikult klassifitseerimisvalem. Klassifitseerida sõrmetrukide kogu, mis vastaks Hollandi või koguni Prantsusmaa või Saksamaa rahva arvule, oleks määratu ja läbiviidamatu töö. Seejuures läheks ainult väike osa säärastest jäljendilehtedest kunagi tarbeks, s. t. leiaks kasutamist isikute identifitseerimisel, sest esmalt ei satu enamik inimesi üldse konflikti seaduse ning kohtuga ja, teiseks, avaldab suurem osa karistatuist oma õige nime. Seepärast kui, jääda üldise daktüloskopeerimise maksmapanekul truuks endisele klassifitseerimismeetodile (sõrmejäljendite põhjal), siis looks see mitte ainult hüglaregistratuuri, kus identiliste sõrmejäljendite leidmine teh-

niliselt võimatu, vaid ka klassifitseerimistöö oleks määratu ja seejuures peaaegu asjatu.

Peab teise tee valima. Enamal jaol juhtudest jätkub mõnda ainust meetodit, et isikut identifitseerida. Ainult üksikuid kordadel tuleb õiget nime daktüloskoopiliselt määrata. Jätkub, kui sõrmejäljendite (sõrmemustrite) järele registreeritaks need isikud, keda kõige rohkem võib kahtlustada vale nime tarvitamises. Säärastena tuleksid arvesse võõra nime tarvitamise eest karistatud, kõik jooksus olevad süütegijad, vaimuhaiged, kes kodunt või varjupaigast pagenutena vale nime nimetavad või hoopis teateid ei taha või ei suuda anda oma isiku kohta, ja lõpuks veel mõni liik elukutselisi kurjategijaid.

On nüüd ühelt poolt kõik kodanikud daktüloskopeeritud ja teiselt poolt mõned kindlad liigid neist sõrmejäljendite kaudu keskregistratuuri kantud, siis tuleks suurema jao sõrmetrüki-poognate tarvis leida panipaik, kuni tekib tarvidus mõne sisen-damiseks keskregistratuuri, kuna tema omanik on süüstegelaste hulka sattunud.

Sõrmetrüki-lehed viibiksid nüüdelda „puhke-seisukorras“, senikui politseil neid tarvis tuleb seaduserikkujate vastu võitlemiseks.

Säärastes panipaikades tuleks sõrmetrüki-lehed korraldada tähestiku järele, missugune registreerimisviis ka suurearvulise materjali puhul otstarvet täidab. Tuleb lähtekohaks võtta ainult otstarbekohased hääldamisreeglid ja samanimeliste isikute puhul ära märkida sünnikoht ja aasta.

Missugune ametikoht tuleks valida mainitud sõrmetrüki-lehtede panipaigaks? Siin tuleks kõige pealt arvesse kodanline registreerimisamet (Standesamt), kus neid võiks hoida lisadena perekonna- (sünni-) registreerimise juures. Veel otstarbekohasem oleks aga neid hoida kodanliste kõrvalregistrite juures, mis asuvad kohtudes. Selle poolt räägivad kõik need põhjused, mis sundisid

1) Minu arvamise järele on selle ulatuse pii-riks, kus daktüloskoopiline registratuur veel praktiliselt tarvitatav on, umbes 300.000 sõrmejäljendit Galton-Henry registreerimismeetodi järele.

riiki looma mainitud kõrvalregistreid (hõlpus isikuliste andmete kontrollimine ja teadete saavutamine varemate karistuste kohta). Ideaalselt oleks kitsimus lahendatud, kui karistusregister, kõrvalregister ja sõrmejäljendite kogu oleksid koondatud ühte ja samasse ametiasutusse.

Praeguse aja karistusregistrid aimavad enamasti jaos riikides järele prantsuse „Cassier judiciaire“ ja on täitsa abitud, kui isik meeeldi esineb ebaõigete isikuliste teadetega.

Peaaegu kõik autorid, kes on käsitanud kirjanduses küsimust karistusregistrite kohta, toonitavad, et isikulistest andmetest karistuskaardil ei jätku isiku individuaalseerimiseks, ja soovivad mainitud kaarte täiendada täielise isikukirjeldusega (Signalement) ja päevapildiga. Säärase ettepanekuga esines mõne hea aastakümne eest Bonneville de Marsangy. Hiljemini kordas seda Bertillon. Seuffert nõudis 1900. a., et karistusregistris isiku usaldusväärilise identifitseerimise otstarbel ära märgitaks silmale nähtavad isiku kehalised erisused. Müller ja Klein kordasid sama nõuet, seda ainult selgemini väljendades. Brianceau soovitas karistuskaarte täiendada kõigi isiku antropomeetriliste mõõtudega ja päevapildiga.

Autori arvates pole nende abinõudega palju kätte saadud: nad töötavad ainult lisatööd ja kulu. Harilikust isikukirjeldusest (Signalement), nagu seda mõistsid Bonneville de Marsangy ja Seuffert, ei jätku isiku identifitseerimiseks, antropomeetria on seotud ülemääraste sekeldustega, päevapildistamine läheb liiasti kalliks, ka muutuvad pildid aja jooksul väärtusetuks, sest et registreeritu välismood muutub.

Hoopis lihtsama ja odavama väljapääsuteena osutub daktüloskoopia tarvituselevõtmine.

Ungari asus 1909. a. sellele teele. Budapestis seati sisse kesk-karistusregistratuur terve riigi tarvis. Sinna („Ungar. Landeszentralregisteramt“) saadavad koh-

tuurijad ja ringkonna-kohtud karistusteated ja sõrmetrüki-poognad. Sõrmetrüki saatmine sünnib kohe pärast süüstegija tabamist. Teated karistuse üle järgnevad karistuse jõusseastumisel. Sõrmejäljendid klassifitseeritakse ja korraldatakse Henry süsteemi järele. Karistuskaardid registreeritakse tähestiku järjekorras hääldamise alusel. Iga sõrmejäljendite leht juhatab kätte vastava karistuskaardi ja iga karistuskaart osutab vastava sõrmejäljendite lehe daktüloskoopilise valemile.

Selge on, et säärase korralduse varal saab võimatuks valeteadete andmine, mida sageli ette tuleb Saksa karistusregistratuurides. Ka on kõrvaldatud võimalus, et isik, kes kohtu poolt karistatud, seda salata või eitada saab, sest isegi kui ta ära salgab nime, mille all ta varemini karistuse osaliseks sai, tuleb pettus viibimata avalikuks uue karistusteate ja kaasaskäiva sõrmetrüki registritesse sisendusel, nimelt sõrmejäljendite võrdlemisel.

Budapestis läbiviidud korral on siiski oma varjukülg! Kuigi daktüloskoopia Ungaris seni üldiselt maksvusel pole ja kuigi teatavate eeskirjadega on hoolitsetud tarbetuks saanud sõrmetrüki-lehtede registrist kõrvaldamise eest, — siiski oli Budapesti registratuur 1917. a. kevadeks kasvanud enam kui 200.000 sõrmetrüki-leheni. Milleks kujuneb see daktüloskoopiline registratuur kolme- või neljakümne aasta järele? Hiiiglasuureks paberilabüürindiks, kus iga-suguse vastuse saamine võimatu.

Minu arvates peaks kõige otstarbekohasem ja vastuvõetavam olema järgmine kord:

Iga karistusteate tuleb karistust täidesaatvas asutuses varustada süüstegija parema käe teise, kolmanda ja neljanda sõrme jäljendiga. Samade sõrmede jäljenditega peab varustama teadete andmise formulari asutus, kes teateid pärib isiku varemaste karistuste kohta¹⁾.

1) Enamasti on isik, kelle kohta teateid nõutakse, saadaval ja seega sõrmejäljendite valmistamine võimaldatud.

Edasi tuleb igas karistusregistrit pidavas ametikohas korraldada kõigi vastavas kohturingkonnas sündinud isikute sõrme-trüki-register tähestikulises järjekorras.

Säärase korra puhul saab vale nime tarvitamine võimatuks, sest jätkub võrdlevast pilgust sõrmejäljenditele sissetulnud karistuskaardil või teadepärimise formularil ja sõrmejäljenditele karistusregistris leiduval karistuslehel, et pettust avalikuks teha. Kui aga karistusleht karistusregistris alles puudub, siis pruugib ainult järele vaadata sõrmejäljendite tähestikulisest registrist ja jällegi on mõne sekundiga võrreldud jäljendid karistusteatel või teadete pärimise lehel ja registratuuris.

Üksikasjalisi seletusi selle kohta, kuidas säärane registratuur tegelikult korraldada tuleks kõige väiksema tööjõu-kuluga, leiavad lugejad minu raamatust „System und Praxis der Daktyloskopie“ lhk. 581 jj.

Veel oleks mainida järgmist: Kui mõni karistus täidesaatev või teateid päriv asutus ühelt karistusregistratuurilt vastuse saab, et tegemist on nimepettusega (Identitätsschwindel), ja mõnelt teiselt saab õiged teated süüaluse kohta, siis tuleb riigi daktüloskoopilisele keskasutusele alati saata petise kõigi sõrmede äratõmme märgitud stempliga: „Õiged andmed isiku kohta kindlaks tehtud. Sõrmejäljendite duplikaat on NN karistusregistris“.

Seega jõutakse nii kaugele, et iga isiku kohta, kes kord tabatud nimepettusel, riigi daktüloskoopilises keskasutuses — s.t. registratuuris, mis korraldatud sõrmemustrite teadusliku klassifikatsiooni alusel — leidub sõrmejäljendite leht.

Niimoodi karistusregistreid ühendades daktüloskoopiaga võime kindlaste tõendada, et keegi ei saa karistamatult end valenime taha peita. Nimepettus tehakse alati avalikuks. Õige nimi jääb vahest ainult siis teadmatuks, kui kurjategija paremaks peab elu lõpuni vangikotta jääda, selle asemel et pettust avaldada. Aga ka säärane kangekaelne salgamine läheb tühja,

kui ta varemaist aegadest mõne teise nime all teada on teisele karistusregistratuurile või daktüloskopeerimisasutusele riigis ja tol korral kindlaks tehti tema õige nimi.

Võib olla leitakse üldise daktüloskopeerimise sisseseadmise projekti puhul raskusi selles, et karistusregistratuuri ametnikel tuleb toimetada daktüloskoopilist sõrmejäljendite võrdlemist. Ainult vähik võib siin rääkida raskustest. Õige on, et sõrmejäljendite lehtede klassifitseerimine ja otsimine sõrmemustrite (valemite) põhjal korraldatud kogus nõuab pikka harjumust ja alalist harjutamist. Kõigest kolme paari sõrmejäljendite võrdlemiseks tarvilist oskust, missugust karistusregistratuuri ametnikelt nõutakse, on lihtne omandada, ja seks jätkub instrueerimisest mõne tunni ulatuses. Peaks karistusregistratuuri ametnikul oma alal tööpoolest tegemist tulema keerulise ja kahtlase juhuga, siis võib ta ju pöörduda lähema daktüloskopeerimismetodi poole. Seal lahendatakse ka säärased rasketena paistvad ülesanded enamasti esimesel pilgul.

Kokkuvõttes peab tüht toonitama:

Meil pole õieti mingit ettekujutust, missugusel määratul arvul meie karistusregistrites leidub valesti registreeritud karistuskaarte.

Daktüloskoopiliste sõrmejäljendite registratuuridega ei seisa asi palju paremini. Olen kindunud, et Londoni, Berliini j. t. linnade daktüloskoopilistes keskasutustes on mitmed tuhanded isikut valenimede all registreeritud, ilma et mingit võimalust oleks valenimelisi õigedest lahutada.

Veel teine püüe on meil isiku kindlaks-tegemise viisil, mille tõttu/sajad tuhanded isikud võivad omandanud olla vale dokumendid. Kelmid ei pruugigi neid ise valmistada, seadusepärastelt omanikkudelt varastada või osta, sest paljudel juhusel aitab riik ise lahkesti kaasa sel alal pettuse võimaldamiseks. Iga külavanem annab isikutunnistusi välja mistahes luuleldud nime peale, pruugib kelm talle ainult

luisata, et ta oma dokumendid olevat kaotanud. Ja säärasel kombel saavutatud aluspaberite põhjal võib viimane endale muretseda korrapärase isikutunnistuse. Isikutunnistuse edasiandmise ja võõra poolt petlikult tarvitamise võimatukstegemise otstarbel on ta varustatud kõige mitmekesisemate isikuliste tunnuste kirjeldustega ja muude lisandustega. Need ettevaatuse-abinõud takistavad kõige paremal juhul ainult seda, et üht ja sama isikutunnistust ei tarvitaks ühel päeval Meier ja teisel päeval Müller. Mingi asi ei takista aga Müllerit saamast passi Meieri nime peale. Nimelt kui oma seletuse järele varemini ütleme, Kölnis elutsenud ja Berliinis sündinud vale-Meier (õige nimega Müller) endale Münchени politseivalitsuselt passi palub, siis pärib Münchени politsei, kui ta eriti kohusetruu on, Kölnist ja Berliinist järele, kas passinõudja poolt avaldatud andmed sealsetele vastavad. Oli kelm nii kaval, et ta üles andis tõeliselt olemasoleva isiku nime, kelle kohta tal muretsed ka lähemad isikulised teated ja mingil seadusevastasel teel mõnesugused ilma isikukirjelduseta (signalementslos) paberid, siis ei tõuse Münchени politseil mingit pettusekahtlust. Ja eba-Meier saab oma päevapildiga ja hulga stemplitega varustatud isikutunnistuse võõra nime peale.

Wiinis hilja-aegu maksuma pandud kord katsub säärast kuritarvitust võimatuks teha sel teel, et iga isik, kes tahab passi saada, peab kaks Wiini kodanikku kaasa tooma, kes tõestaks tema isikut. Aga kes tagab, et need mõlemad pole petised või petetud?

Kui lihtne oleks igasugustest nimepettustest hoidumine, kui oleks sisse seatud üldine sunduslik daktüloskopeerimine!

Sõrmejäljenditega varustatud järelepärimine passinõudja sünnikoha karistusregistraaturilt teeks võimatuks igasuguse pettuse.

Ka muude isikuõiguslike vahekorradade lahendamisel ametiasutustes võib ikka alles siis arvutada ilmtingimata usaldusvääriliste tagajärgedega, kui iga kodanik on daktüloskopeeritud. Mis aitavad parandusasjus ja muil juhtudel kõik ettekirjutatud kontrollimised perekonnaseisu registris, kõrvalregistris ja kirikuraamatuis, kui kelm opereerib olemasoleva isiku isikuliste andmetega! Ainult järelepärimine sõrmejäljenditega varustatud teatelehel tema sünnikoha daktüloskoopiliselt registraaturilt paljastaks pettuselise toimingu.

Üldine daktüloskopeerimine oleks abiks ka kuriteo-kohal leiduvate sõrmejäljendite varal kurjategija otsimisel, kuna kergesti oleks võimalik saada tarbe järele võrdluseks mistahtseid sõrmejäljendeid.

Ka jooksus olevate kurjategijate otsimiseks saaks ilma vaevata sõrmejäljendeid.

Ainuke raskus tekiks tol puhul, kui kelm tõendab, et ta välismaal on sündinud.

Et halvata ka sääraseid pettusekatseid ja süüdlast sundida õige sünnikoha ja nime avaldamisele, seks peaksid kõik riigid sundusliku üldise daktüloskopeerimise maksuma panema, — igatahes projekt, mis esialgu veidi muinaslooliselt kõlab.

Aga nüüdisaeg on teostanud asju, mille kõrval Jules Verne'i ja Thomas Morus'e unistused varju jäävad. (Lõpp.)

Riigikogu tegelus.

Jaauarikuu jooksul s. a. anti Riigikogu juhatause poolt Riigikogu komisjonidesse järgmised, Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõud:

Rahaasjanduse komisjoni:

Riigiametnikkudele elukorterite ehituse seadus.

Üldkomisjoni:

1) Usutunnistusliste ühingute ja nende liitude seadus.

2) Nuhtlusseaduse (Уж. о Нар.) § 58² muutmise seadus.

3) Matmispaikade seadus.

4) Keeleseadus.

5) Kaubandus-tööstuskoja seadus.

6) Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide vahelise kurjategijate väljaandmise lepingu kinnitamise seadus.

Hariduskomisjoni:

1) Eesti Vabariigi Tallinna konservatooriumi seadus.

2) Tallinna konservatooriumi õppejõudude palgaseadus.

Maakomisjoni:

Riigimaade põlisele rendile ja omanduseks andmise seadus.

Riigikaitse-komisjoni:

Vabadussõjast osavõtnud kaitseväeliste tagavaraväkke arvamise seadus, kes oma sundliku teenistuse aega veel ei ole ärateeninud.

Vabariigi Valitsusele anti tema soovil tagasi (ümberredigeerimiseks): Seadus maksude kohta varanduste tasuta ülemineku pealt.

Veebruarikuu jooksul anti Riigikogu komisjonidesse järgmised seaduseelnõud:

Rahaasjanduse-komisjoni:

1) Eesti kultuurkapitali seadus.

2) Tulumaksu-seaduse osalise muutmise seadus.

3) 1920. a. 19. jaanuari liikumata varanduste maksu seaduse muutmise seadus.

4) Täiendusseadus mõnede muudatuste kohta ärimaksu-seaduses.

5) Riigiametnikkude ja-teenijate palgaseaduse osalise muutmise ja täiendamise seadus.

6) Seadus riigile ülevõetud varanduste ülesleidmise eest makstava tasu kohta.

7) Seadus krediidi määramise kohta tööpuuduse vastu võitlemiseks.

8) Põllumajandusliku laenu seadus.

9) Seadus veneaegsete riigi-hoiukassade hoiusummade väljamaksmise kohta — Rgk. liikmete M. Juhkami, Chr. Kaarna ja T. Kalbuse ettepanek.

10) Tulumaksu-seaduse muutmise seadus — E. s-d. t. p. Rgk. rühma ettepanek.

11) Tulumaksu muudatuste seadus — Rgk. liikmete J. Kukke, A. Anderkoppi ja Chr. Kaarna ettepanek.

Üldkomisjoni:

1) Tsiv. Kohtup. Seaduse § 1222¹² ja 1222¹⁴ märkuse muutmise seadus.

2) Karistuste ja Kohtupidamise korra muutmise seadus mõnesuguseis süüsteo asjus.

Omavalitsuse-Komisjoni:

1) Omavalitsuste maksuseaduste muudatuste ja täienduste ajutine seadus.

2) Narva linna administratiiv-piirkonna laiendamise seadus.

Maakomisjoni:

1) Maaseaduse § 20. täiendamise seadus.

2) Seadus 1919. a. 10. oktoobri Maaseaduse läbi võõrandatud mõisatel olevate majade kohta, millel polnud põllumajanduslist otstarvet — Rgk. liikmete W. Hasselblatt'i, C. Schilling'i ja G. Kress'i ettepanek.

3) Seadus Maaseaduse § 1. märkus 1. ptk. 2 täienduse kohta — Rgk. liikmete W. Hasselblatt'i, C. Schilling'i ja G. Kress'i ettepanek.

4) Põlise tarvitamise ja eluaseme seadus — Eesti s-d. tööliste partei Rgk. rühma ettepanek.

5) Seadus väikemaapidajate rendilepingute pikendamise seaduse muutmise kohta — Eesti sots.-dem. tööli. p. Rgk. rühma ettepanek.

Üüriseaduse-komisjoni:

Üüriseaduse muutmise seadus.

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus ja riigikontrolliseadus anti 14. veebruaril valitud samanimelistesse erikomisjonidesse.

Seaduseelnõu maksude kohta varanduste tasuta ülemineku pealt anti Vabariigi Valitsusele tema soovil tagasi.

1923. a. kohtute tegevuse arvestik.

Riigikohtu üldkogu 1923. a. tegevuse aruanne.

Asjade liigid:	Lõpetamata asiade arv 1. jaanuaril 1923. a.	1923. a. jooksul juurde tulnud asiade arv	Kokku oli 1923. a. asju	Lõpetatud asiade arv 1923. a.										Lõpetamata asiade arv 1. jaanuaril 1924. a.	1923. a. oli üldkogu koosolekuid	Neil koosolekuid läbi arutatud küsimusi
	kaebused, protestid ja palved tagajärjeta jäetud	kaebused läbiivaatamata jäetud	asiatoimetus ärälõpetatud	kaebused rahuldatud	seletusi antud	Riigikohtu osakonnale otsus- tada antud	teise kohtuasutusse üle antud	süüdistuse tõstmi- seks prokuröörile üle antud	Kokku otsustatud asju 1923. a. jooksul							
1. Valvekorras antud kaebused ja pro- testid:																
a) Kohtupalati tegevuse peale .	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
b) Tallinna-Haapsalu Rahukogu .	—	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
c) Tartu-Võru Rahukogu	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
d) Rakvere-Paide Rahukogu . .	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
2. Kaebused Kohtupalati üldkogu ot- suste pääle	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
3. Kaebused distsiplinaarkorras . .	5	11	16	7	—	—	2	—	—	—	—	4	—	14	2	—
4. Seletusepärimised:																
a) Riigikohtu osakonnilt	—	5	5	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	2	—
b) Kohtuministeeriumilt	—	3	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	1	—
5. Maade võõrandamise asjad . . .	—	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—
6. Mitmesugused asjad	6	4	10	2	2	—	—	—	—	1	—	1	—	6	4	—
Kokku	13	38	51	14	3	—	1	6	1	4	4	4	33	18	53	256

Riigikohtu tsiviilosakonna

	1. jaan. 1923. a. oli otsustamata asju	1923. a. jooksul juurde tulnud asju	Kokku	Otsustatud asjade arv 1923. a.			Otsustamata asjade arv 1. jaan. 1924. a.	Asjade nõudehinna üldine summa	
				tagajärjeta jäetud	otsused tühistatud (palved rahaldatud)	kokku		mk.	pn.
Kohtupalat	34	175	209	52	13	65	144	51.606.317	50
Tallinna-Haapsalu Rahukogu	96	224	320	113	73	186	134	3.367.417	58
Tartu-Võru	52	226	278	89	32	121	157	3.576.957	11
Viljandi-Pärnu	55	161	216	73	28	101	115	2.846.876	—
Rakvere-Paide	18	72	90	23	15	38	52	849.061	—
Mitmesugused asjad	—	9	9	3	3	6	3	—	—
	255	867	1122	353	164	517	605	62.246.629	19
Perekonna nime muutmise asjad	29	92	121	32	55	87	34	—	—
Kokku	284	959	1243	385	219	604	639	62.246.629	19

Riigikohtu kriminaalosalakonna

	Otsustamata asjade arv 1. jaanuaril 1923. a.	Juurde tulnud asju 1923. a.	Kokku	Otsustatud asju 1923. a.							kokku
				tagajärjeta jäetud	otsused muudetud ehk tühistatud	kaebused läbivaatamiselt kõrvaldatud	palved rahaldatud	süüdimõistvad otsused	õigekamõistvad otsused	teistele asutustele üle antud	
Kohtupalat	3	166	169	60	19	45	—	—	—	—	124
Sõjaringkonnakohus	—	87	87	74	13	—	—	—	—	—	87
Tallinna-Haaps. Rahukogu	60	253	313	93	51	72	—	—	—	—	216
Tartu-Võru	86	439	525	179	46	150	—	—	—	—	375
Rakvere-Paide	22	143	165	36	12	58	—	—	—	—	106
Viljandi-Pärnu	40	177	217	71	19	41	—	—	—	—	131
Riigikohus I kohtuinstants	—	3	3	—	—	—	—	3	—	—	3
Mitmesugused asjad	—	38	38	19	7	—	—	—	—	1	27
Kokku	211	1306	1517	532	167	366	—	3	—	1	1069

1923. a. tegevuse aruanne.

Asjade arv, millel nõuded hindamata	Otsustamata asjade nõudehind		Otsustamata asjade arv, millel nõuded hindamata	Kohtuistungite arv	Korrald. koosolekud		Otsustatud asjadest %/0		Märkused
	mk.	pn.			arv	läbiarutatud küsimuste arv	tagajärjeta jäetud	otsused tühistatud (palved rahuldatud)	
33	48.780.377	50	27	—	—	—	80,00	20,00	Nõude väärtuse järele jagunevad asjad: kuni 500 m. 56 500 — 1.000 m. 92 1.000 — 2.000 m. 94 2.000 — 5.000 m. 193 5.000 — 10.000 m. 191 10.000 — 50.000 m. 342 50.000 — 100.000 m. 29 üle 100.000 m. 38 Kokku 1035 Nõuded hindamata 87 Kokku 1122
17	1.821.291	58	4	—	—	—	60,75	39,25	
12	1.674.601	11	3	—	—	—	73,55	26,45	
12	1.469.613	—	3	—	—	—	72,28	27,72	
4	453.364	—	2	—	—	—	60,53	39,47	
9	—	—	3	—	—	—	50,00	50,00	
87	54.199.247	19	44	—	—	—	68,28	31,72	
—	—	—	—	—	—	—	36,78	63,22	
87	54.199.247	19	44	38	38	507	63,74	36,26	

1923. a. tegevuse aruanne.

Otsustamata asjade arv 1. jaanuaril 1924. a.	Kohtuistungite arv	Korrald. koosolekute arv	Korrald. koosolekutel läbiarutatud küsimuste arv	Otsustatud asjade arvust %/0						
				tagajärjeta jäetud	otsused muudetud ehk tühistatud	läbivaatamiselt kõrvaldatud	palved rahuldatud	süüdimõistvad otsused	õigeks mõistvad otsused	teistele asutustele üle antud
45	—	—	—	48,39	15,32	36,29	—	—	—	—
—	—	—	—	85,06	14,94	—	—	—	—	—
97	—	—	—	43,06	23,61	33,33	—	—	—	—
150	—	—	—	47,73	12,27	40,00	—	—	—	—
59	—	—	—	33,96	11,32	57,72	—	—	—	—
86	—	—	—	54,20	14,50	31,30	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	100,00	—	—
11	—	—	—	70,37	25,93	—	—	—	—	3,70
448	37	16	1177	49,76	15,62	34,24	—	0,28	—	0,10

Riigikohtu administratiiv-osakonna

I. astme toimetused. Ametiasutused, kelle peale kaebused antud.	1. jaan. 1923. a. oli lõpetamata asju		1923. a. juurde tulnud		K o k k u		L õ p e t a t u d 1923. a a s t a l												K o k k u	
	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	K o k k u	%		
																			kaebusi rahuldatud	tagajärjeta jäetud
1. Siseministeerium ja Adm. ja Omav. Asj. Peavalitsus	36	40	76	10	30,30	13	39,40	4	12,12	6	18,18	—	—	—	—	—	33	43		
2. Immoobilkomisjon	1	—	1	—	—	—	—	1	100,0	—	—	—	—	—	—	—	1	—		
3. Rekviireerimise Pea- komisjon	29	17	46	9	52,94	2	11,74	—	—	6	35,29	—	—	—	—	—	17	29		
4. Tervishoiu Peavalits. 5. Usuasjade Kolleeg.	2	—	2	—	—	1	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1		
6. Politsei Peavalitsus	3	2	5	1	25,0	1	25,0	—	—	2	50,0	—	—	—	—	—	4	1		
7. Hob. sõjaväkke võtm. Peakomisjon	2	2	4	—	—	1	50,0	1	50,0	—	—	—	—	—	—	—	2	2		
8. Välisministeerium	2	—	2	—	—	2	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—		
9. Haridusministeerium	—	4	4	—	—	1	50,0	—	—	1	50,0	—	—	—	—	—	2	2		
10. Rahaministeerium	15	11	26	4	26,67	8	53,33	—	—	3	20,0	—	—	—	—	—	15	11		
11. Ots. Maks. Peavalitsus ja Peakomisjon	36	31	67	20	50,0	17	42,5	—	—	3	7,5	—	—	—	—	—	40	27		
12. Tolle Peavalitsus ja Komisjon	209	441	650	71	37,37	108	54,21	1	0,53	14	7,36	1	0,53	—	—	—	190	460		
13. Patendi Appell. Kom. 14. Riigikontroll ja Kont- rollnõukogu	8	3	6	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3		
15. Kohtuministeerium ja Vangim. Peavalitsus	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
16. Põllutööministeerium Peavalitsustega	9	1	10	—	—	3	42,86	—	—	4	57,14	—	—	—	—	—	7	3		
17. Hoolekande Likvi- deerim. Komisjon	2	5	7	1	16,66	3	50,0	1	16,67	1	16,67	—	—	—	—	—	6	1		
18. Maakorr. Peakomisjon	280	325	605	51	34,93	65	44,52	16	10,96	8	5,48	6	4,11	—	—	—	146	459		
19. Kesk-veekomisjon	—	46	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46		
20. Kaub.-tööst. minist.	6	3	9	1	11,11	8	88,89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—		
21. Kütteainete Kesk- kom.	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		
22. Sõjaminist. Sõjanõu- kogu ja Mereasj. Pea- valits.	9	10	19	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	16		
23. Sõjaväe-ringk. ülem.	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
24. Teedeministeerium	2	8	10	1	33,33	2	66,67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7		
25. Raudteevalitsus	2	—	2	—	—	1	50,0	—	—	1	50,0	—	—	—	—	—	2	—		
26. Posti-telegr. telefoni Peaval.	5	11	16	1	20,0	3	60,0	1	20,0	—	—	—	—	—	—	—	5	11		
27. Töö-hoolek. minist.	4	3	7	—	—	1	25,0	1	25,0	2	50,0	—	—	—	—	—	4	3		
28. Kinnituskogu	1	3	4	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1		
29. Juriidiline Kom.	11	16	27	6	37,5	7	43,75	1	6,25	2	12,5	—	—	—	—	—	16	11		
30. Ettekanded otsuste kinnit. ja vaidluste lahendamise kohta	1	3	4	1	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3		
31. Seletuse pärimised	1	—	1	1	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—		
32. Mitmesugused asutu- sed	2	7	9	1	33,33	1	33,33	—	—	1	33,34	—	—	—	—	—	3	6		
Kokku	6	14	20	—	—	—	—	—	—	2	33,33	—	—	4	66,67	—	6	14		
	—	7	7	—	—	—	—	—	—	7	100,0	—	—	—	—	—	7	—		

Kokkuvõtte: 1923. a. ühes 1922. a. lõpetamata asjadega sisse tulnud

I. astme asju 1696
II. " " 441 = 2137.

Nendest lõpetatud
I. astme asju 532 — 31,37%
II. " " 230 — 52,15% = 762 — 36,65%.

1923. a. tegevuse aruanne.

II. astme asjad. Kohtu asutuste nimetus		I. jaanuaril oli lõpetamata asju	1923. aastal sisse tulnud	K o k k u	Lõpetatud 1923. aastal										K o k k u	I. jaan. 1924. jäi lõpetamata asju
					kaebusi rahuldatud		tagajärjeta jäetud		maha kust. ja lõpetatud mitmesug. põhjustel		kõrvaldatud läbivaatamisest		K o k k u			
					arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%		
1. Tallinna-Haapsalu Rahukogu	10	34	44	2	10,53	17	89,47	—	—	—	—	—	—	19	28	
2. (XI.) Saaremaa II. jsk. rahukoht.	3	—	3	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	—	—	3	—	
3. Haapsalu jsk. rahukoht.	2	4	6	—	—	3	100,0	—	—	—	—	—	—	3	3	
4. Rapla jsk. rahukoht.	3	9	12	1	33,33	2	66,67	—	—	—	—	—	—	3	9	
5. Raasiku jsk. rahukoht.	1	2	3	1	50,0	1	50,0	—	—	—	—	—	—	2	2	
6. Lihula jsk. rahukoht.	2	2	4	1	50,0	1	50,0	—	—	—	—	—	—	2	2	
7. Keila jsk. rahukoht.	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
8. Tallinna IV. jsk. rahukoht.	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
9. Rakvere-Paide Rahukogu	27	16	43	9	31,03	20	68,97	—	—	—	—	—	—	29	14	
10. (I.) Tapa jsk. rahukohtunik	2	5	7	1	33,33	1	33,33	—	—	1	33,33	—	—	3	4	
11. (II.) Paide jsk. rahukohtunik	3	4	7	1	50,0	1	50,0	—	—	—	—	—	—	2	5	
12. Jõhvi jsk. rahukohtunik	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	
13. Narva III. jsk. rahukohtunik	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	100,0	—	—	1	1	
14. Rake jsk. rahukohtunik	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
15. Rakvere I jsk. rahukohtunik	—	1	1	1	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
16. Rakvere II. jsk. rahukohtunik	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
17. Viljandi-Pärnu Rahukogu (selle hulgas 6 esimehe peale)	28	32	60	4	12,5	22	68,75	—	—	6	18,75	—	—	32	28	
18. (II.) Pärnu II. jsk. rahukohtunik	5	7	12	4	80,0	1	20,0	—	—	—	—	—	—	5	7	
19. (III.) Mõisaküla jsk. rahukohtunik	6	15	21	3	37,5	3	37,5	1	12,5	1	12,5	—	—	8	19	
20. (IV.) Viljandi I. jsk. rahukohtunik	1	1	2	—	—	1	100,0	—	—	—	—	—	—	1	1	
21. (V.) Võhma jsk. rahukohtunik	1	3	4	2	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	
22. (VI.) Viljandi II. jsk. rahukohtunik	1	7	8	1	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	
23. (VII.) Viljandi III. jsk. rahukohtunik	1	1	2	—	—	1	100,0	—	—	—	—	—	—	1	1	
24. (VIII.) Pärnu III. jsk. rahukohtunik	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	
25. Tartu-Võru Rahukogu	38	65	103	27	39,13	40	57,97	—	—	2	29,0	—	—	69	34	
26. Tartu II. jsk. rahukohtunik	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
27. (III.) Tartu III. jsk. rahukohtunik	1	4	5	—	—	1	100,0	—	—	—	—	—	—	1	4	
28. (IV.) Tartu IV. jsk. rahukohtunik	6	3	9	1	84,79	6	85,71	—	—	—	—	—	—	7	2	
29. (V.) Mustvee jsk. rahukohtunik	3	4	7	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	—	—	3	4	
30. (VI.) Tartu VI. jsk. rahukohtunik	1	4	5	—	—	1	100,0	—	—	—	—	—	—	1	4	
31. (VII.) Elva jsk. rahukohtunik	9	3	12	5	55,56	3	33,33	—	—	1	11,11	—	—	9	3	
32. (VIII.) Võru III. jsk. rahukohtunik	8	5	13	2	28,57	5	71,43	—	—	—	—	—	—	7	6	
33. (IX.) Võru II. jsk. rahukohtunik	2	3	5	—	—	2	100,0	—	—	—	—	—	—	2	3	
34. (X.) Võru I. jsk. rahukohtunik	3	1	4	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	—	—	3	3	
35. Valga I. jsk. rahukohtunik	1	1	2	—	—	1	100,0	—	—	—	—	—	—	1	1	
36. Valga II. jsk. rahukohtunik	1	6	7	1	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	
37. Petseri I. jsk. rahukohtunik	2	5	7	—	—	4	100,0	—	—	—	—	—	—	4	3	
38. Petseri II. jsk. rahukohtunik	1	4	5	1	33,33	2	66,67	—	—	—	—	—	—	3	2	
39. Jõgeva jsk. rahukohtunik	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	
40. Riigikohtu otsuste ümberotsust. palved	—	2	2	—	—	1	100,0	—	—	—	—	—	—	1	1	

Kokku . . 172 269 441 | 74 32,17 143 62,17 | 1 0,44 12 | 5,22 230 211

1. jaanuariks 1924. a. jäi lõpetamata:

I. astme asju 1164 — 68,63%

II. „ „ 211 — 47,85% = 1375 — 64,35%.

Avalikke kohtuistungid oli 50.

Korraldavaid koosolekuid 69.

Korraldavaid koosolekuid arutatud kokku 1575 küsimust.

Riigikohtu tegelus.

Üldkogu.

Kas kohtu-uurijad on kohustatud Kr. Kp. S. § 1179. põhjal Põllutöö-ministeeriumile eeluurimise toimetusi saatma läbivaatamiseks, kui eraisikute või riigiametnikkude vastu on süüdistused tõstetud riigivaranduse raiskamise, omandamise jne. suhtes?

Vastus eitav.

Riigivaranduse röövimine, varastamine, raiskamine, omandamine, rikkumine, omavoliline tarvitamine ja hävitamine on vastuvaidlemata kuritööd, mis riigivaranduse vastu sihitud.

Riigi varanduse vastu sihitud kuritöödena selle mõiste laiemas mõttes loetakse neid kuritöid, mis ette nähtud Nuhtluseaduse seitsmendas jaotuses (§ 548—830) või teistes Eestis maksvates eriseadustes, kuna kõik teised riigi varanduste ja sissetulekute vastu sihitud kuriteod kuuluvad samade kuritegude hulka laiemas mõttes. Viimaste kohta käib Kr. Kp. S. § 1128. Neid kuritöid arutatakse kohtutes Kr. Kp. Seaduses ettenähtud harilikus korras, ainult selle vahega, et neis asjades avaldab prokuratuuri esindaja oma arvamist ka tsiviilnõudmise kohta, kui niisugune nõudmine riigiasutuste poolt seaduses ettenähtud korras on tõstetud. Kr. Kp. S. § 1129—1213. tarvitatakse ainult riigi varanduste ja sissetulekute vastu sihitud kuritegude kohta kitsamas mõttes. Nende hulka kuuluvad N. S. § 553. ja 554. ettenähtud kuriteod, Metsaseaduse ja Kalapüügi-seaduse rikkumised (R. T. nr. 43 — 1923. a.). N. S. § 553. põhjal karistatakse ametnikku, kes ei takista riigimaade piirides ilma sellekohase loata jahil käimist metsloomade, lindude, kalade või teiste vetes olevate loomade või pärilite püüdmist, § 554. järele karistatakse süüdlasi aktide või teiste dokumentide, pitsatite, märkide, templite võltsimises, kui seda toimetati sihiga omandada riigi varandust või viimasele kahjuteha. Neis asjus, kui nad alluvad Rahukogule, on kohtu-uuri-

jad kohustatud käsitama Kr. Kp. S. § 1179., s. o. nad on kohustatud saatma lõpuleviidud eeluurimise toimetuse vastavale kohalikule riigiasutusele, kuid mitte ministeeriumile. Riigi päralt oleva muu kinnis- ja vallasvara vastu sihitud kuritöid ei sisalda N. S., Maaseadus (R. T. nr. 79/80 — 25 X. 1919. a.) ega ka teised sellekohased määrused, mis pärast neid teisi kuritöid tuleb arutada Kr. Kp. S. § 1128. ettenähtud korras ja nende kohta pole maksev Kr. Kp. S. § 1179.

Riigihuvide kaitsmiseks määrab N. S. § 550, et iga kahju eest, mis tekitatud riigipäralt olevas varanduses ehk riigi tuludes varguse, raiskamise või omandamise läbi nõutakse sisse selles kuriteos süüdi tunnistatult, peale karistuse, mis selle teo eest ette nähtud, veel kahjutasu kahjusumma suuruses, sel põhjal on kohtu-uurija kohustatud eeluurimisel kindlaks tegema kahjusumma suuruse, ja Kr. Kp. S. § 268. õigustab teda tarbekorral esinema ka Rahukogule ettepanekuga kahjutasu kindlustamiseks kaebeluste varanduse peale aresti panemisega või kinnisturaamatutesse vastava märkuse sissekandmisega. Peale selle tunnistab Kr. Kp. S. § 6. riigiasutuste esindajaid õigustatuks esinema tsiviilnõudmisega, kui nende asutuste alla puutuvale riigi varandusele on kuriteo läbi kahju tehtud. Kui nende asutuste kaebuse põhjal on kuriteo kohta eeluurimine alatud, siis annab Kr. Kp. S. § 304. nende asutuste seaduslikele esindajatele õiguse tunnistajate ja kaebeluste ülekuulamise juures olla. Eitav vastus Põllutöö-ministeeriumi poolt ülestõstetud küsimuse peale ei takistata seega Põllutöö-ministeeriumi riigihuviseid kaitsta ja tsiviilnõudmisega esineda.

(R. üld. t. nr. 24—1924. a.)

Tsiviil osakond.

Kas vastutab looma omanik igal juhul looma läbi tehtud kahju eest?

Riigikohus leiab, et Rahukogu oma otsuse põhistes seisukohal asub, nagu peaks looma omanik igal juhul selle eest vastutama, kui tema loom kellelegi kurja ehk kahju teeb, isegi siis, kui keegi kolmas, ilma omaniku teadmata ja nõusolekuta, looma tema eraldatud asukohast, näiteks aiast, välja ajab ja loomale võimalust annab kahju sünnitada.

Seda Rahukogu vaatekohta ei saa Riigikohus õigeks pidada. Omaniku vastutus loomade poolt sünnitatud kahjude ja vigastuste eest on Balti Tsiviilõiguse järele õige piiratud (B. Ts. Õ. § 4577, 4552, 4582, 4584, 4591). Eriti peab looma omaniku süüd, s. o. tema hooletus, lohakus looma järele valvamises ja kaitse-abinõude tarvituselevõtmise kohta tõendatud olema, enne kui looma omaniku peale vastutust saab veeretada looma läbi saadud vigastuste eest (§ 4577 ja 4552). Neid nõudeid ei ole Rahukogu oma otsuse tegemisel mitte tähele pannud ja sellepärast ei või tema otsus ka seadusjõusse jääda (Tsiv. osak. toim. nr. 254 — 1923. a.).

Raudtee-ametnikkude vastutus bagaazhi kadumamineku eest.

Raudtee-valitsus nõudis bagaazhikondutorilt tema hoole alla antud bagaazhi kadumamineku eest kahjutasu. Rahukogu leidis, et Raudtee-seaduse § 5. põhjal vastutab ametnik raudteel sündinud kahjude eest ainult sel juhul, kui kahju on sündinud tema hooletu teenistuse läbi. Et aga käesoleval korral see hooletus millegagi ei olewat tõendatud, lükkas Rahukogu nõudmise tagasi. Rahukogu jättis sel viisil kõrvale ja arutamata olulise küsimuse, kelle kohuseks on tõeks teha, kas kostja oli bagaazhipakkide kadumaminekuse süüdi või mitte. Raudtee-seaduse § 5. vastab oma sisu poolest Balti Tsiviilõiguse § 3444-le ja ei anna vastust selle

küsimuse peale. Kui keegi asja hoiule on võtnud, olgu see lepingu põhjal või ametikohuste täitmisel, siis on ta ka kohustatud hoiule võetud asja jälle välja või tagasi andma. Nõudja peab tõeks tegema, et asi kostja hoiule anti ja et viimane kohustatud on selle välja andma. Väidab kostja, et see temal või temast ärarippumata põhjustel mitte enam võimalik ei ole, siis peab ta Ts. Kp. S. § 81. põhjal oma vastuväidet põhjendama, tõeks tegema, s. o. ära näitama, et tema süüdi ei ole neis põhjustes, mis väljaandmist takistavad, et asi on hukkunud vääramata jõu või juhuse läbi või jälle kaduma läinud ehk ära varastatud, ilma et kostja kõige hoolsuse juures seda oleks suutnud ära hoida. Kokkukõlas sellega määrab B. Ts. Õ. § 3300, et hoidja vastab hoiule antud asja varguse eest. — Käesolevas asjas anti bagaazh, mille kadumamineku eest raudtee-valitsus kahjutasu nõuab, kostja kui bagaazhikondutori hoiu ja valve alla. Tema oli kohustatud bagazhi välja andma. Kui bagaazh kaduma läks või ära varastati, pidi kostja ära näitama ja tõeks tegema, et tema seda ära hoida ei jõudnud ja selles süüdi ei ole. Rahukogu pidi vastutuseküsimuse lahendama, kostja seletusi ja tõendusi ära kaaludes. Tähendades selle asemel aga ainult, et kostja süü bagaazhi kadumaminekuse ei ole tõeks tehtud, ja pannes sellega süü tõendamise kohustuse nähtavasti nõudja peale, on Rahukogu rikkunud Ts. Kp. S. § 81 ja 129, mispärast tema otsus jõusse ei või jääda (Tsiv. osakonna toim. nr. 159 — 1923. a.).

Ordri põhjal korteris elamine.

Siseministri order, mille põhjal keegi korterisse asunud, ei vabasta korteris olijat üürimaksust ega teistest üürniku kohustustest maja- või korteriomaniku vastu ega anna korteris olijale õigust Üüriseadust rikkudes korterit oma käes pidada. Ordri põhjal korteri saaja astub maja- või korteri-peremehega üüri-vahekorda, niipea kui ta korterisse sisse kolib. Ei saa ta peremehega üüri suuruse

ja teiste üüritingimuste üle kokku leppida, siis peab ta Üüriseaduses eneses kindlaks määratud normide järele üüri maksuma kui ka teisi kohustusi kandma ja ei või kõigest sellest mitte vabaneda ettekäände all, et ta peremehega üürilepingut pole sõlminud (Tshiv. osakonna toim. nr. 101 — 1923. a.).

Ühis- ehk kaasomanduse kaitse.

Ühis- ehk kaasomanduse õigus on Balti Tsiivilõiguse § 927.—941. järele omandusõigus kitsendustega, mis neis paragrahvides ette nähtud. Ühisomanduse kaitsmise võimalust B. Ts. O. § 874. mõttes ei kitsenda § 929. mitte, sest ühisomanduse kohta käivate korralduste all ei või mõista kolmandate isikute poolt toimepandavate ühisomanduse (ja seega omanduse iga mõeldava osa) rikkumiste keeldu kellegi kaasomaniku poolt. Seesugune rikkumine on kõrvaldatav ühe kaasomaniku läbi isegi niisugusel korral, kui rikkumine sünnib teise või teiste kaasomanikkude nõusolekul. Säärane nõusolek oleks asja kohta korralduste tegemine vastu kaasomaniku tahtmist. Näit. on A ja B teatava talu ühisomanikud. Talu valdust rikub A nõusolekul, kuid vastu B tahtmist, A sõber või lähisugulane C. Viimase vastu välja astuda ega selleks B-le ka oma nõusolekut anda A ei soovi. Kui oletada, et talu kaitseks ja sissetungija väljatõrjumiseks tingimata tarvis on mõlemate kaasomanikkude nõusolekut ja üksmeelt, siis muutuks selle kaasomaniku seisukord, kes talu või muud ühisvara kaitsta soovib, väga täbaraks. Tuleb sellepärast tunnistada ühe kaasomaniku iseseisvat ja teistest rippumata õigust ühisomanduse kaitseks (Tshiv. osak. toim. nr. 134 — 1923. a.)

Kohtulikult kinnitamata pärija õigus pärandusvara peale.

Oma kassatsioonikaebuses seletab kostja Jüri A.: 1) et nõudja Ida R. pärandusõigustesse selle maa kohta, mille tarvitamise eest

ta kostja käest kahjutasu nõuab, veel mitte ei ole kinnitatud. Kostja poolt ettetoodud sellekohase vaidluse jätnud Rahukogu tähele panemata; 2) pärandustombu maa ei olevat nõudja isiklik omandus ja nõudjal ei olevat mingit õigust pärandustombu nimel kohtus esineda.

Seda kassatsioonikaebust arutades leiab Riigikohus, et Balti Tsiivilõiguse järele (§ 2621—2639) pärijate kohtulikku kinnitust mitte tarvis ei ole selleks, et nad pärandusvara võiksid omada, kui pärijad kas kõike pärandusvara või ainult osa sellest vastu on võtnud ja niisugustena, s. o. pärijatena seda valdavad. Kui pärijad soovivad, võivad nad enestele ka veel kohtulikku kinnitust nõutada (Ts. Kp. S. § 2019—2023). Sunduslik ei ole see pärijatele mitte. Järjekult ei anna kohtuliku kinnituse puudumine kostjale mingisugust õigust pärijate vastu. — Käesolevat nõudmist ei ole Ida R. mitte oma surnud isa pärandustombu nimel alustanud, vaid iseene nimel isalt päritud heinamaa kohta. Sellega langeb kassatsiooni kaebuse teisel väitel iga alus iseeneest ära. (Tshiv. osak. toim. nr 177 — 1923. a)

Mere-äärse kaldariba (betsheunik, Leinpfad) piirid.

Merekaldal on tegemist alaliselt korduva veetõusu ja mõnaga. Tormid ja tuuled võivad vee pealegi veel erakordselt kõrgele tõsta ja kallast kuivamaa suunas kaugele üle ujutada. Tõuseb küsimus: kust algab see maariba, mille seaduseandja eraldab kalda omaniku ainuvõimu alt ja käsib vaba hoida üldiseks tarvitamiseks, käimiseks, vee-sõiduriistade maaletoomiseks, nende kordaseadmiseks, mere- ja kalameeste peatus- ja puhkekohaks, nende võrkude kuivatamiseks jne.? (v. Teedeseadus § 358. Balti Tsiivilõigus § 1028. ja 1030.). Kust kohalt, misugusest piirjoonest peale tuleb seda maariba arvama hakata? Üldiseks tarvitamiseks vabaks jäetav maariba peab kindlalt teada

olema; maaomanik peab teadma, kui kaugele ta võib maad harida, täis külida, täis ehitada, samuti ka teised isikud, kui kaugeni nemad kaldariba võivad kasutada. Kaldariba piirjoon ei või oleneda erakordseist oludest, nagu suurest tormist ja tuulest aetud veetõusust. Kaldariba ei või arvata ka mitte harilikust merevee mõõna piirjoonest, ei ka keskmisest vahepealsest joonest korduvate mõõnade ja tõusude vahel, sest kaldariba peab harilikult kuiv olema, et ta neid otsarbeid saaks täita, milleks seadus ta välja eraldab. Järjelikult tuleks kaldariba algust mere poolt sellest kalda kuivast äärest ehk piirjoonest arvata, kuhu maani harilikult merevee tõus rannas valitsevates tingimustes ulatub. — Rahukogu eksib, kui ta arvab, et kalameestel lubatud on seda kaldariba oma tarviduste jaoks jäädavate hoonetega täis ehitada. Nagu maaomanik ise Balti Tsiviilõiguse § 1028. järele selle maa vabaks peab jätma ja sinna midagi ei tohi külvata, istutada, ega ehitada, nii ei tohi seda ka keegi teine teha, olgu ta kalamees, laevnik, parvetaja, kaubitseja või kes tahes. Teedeseadustiku § 358. keelab otse ära kaldaribale alaliste hoonete üles-ehitamist; võib ainult laevanduseameti loaga ajutisi varjualuseid ehitada, mis hiljemini, aasta jooksul, jälle tulevad ära koristada (Tsiv. osak. toim. nr. 28 — 1923. a.).

Kunas peab kohus tarvitusele võtma Ts. Kp. S. § 82¹. ja 368. leiduvad määrused?

Oma kassatsioonikaebuses Rahukogu otsuse peale toob nõudja Johan J. muu seas ette, et Rahukogu olevat Ts. Kp. S. § 82¹. ja 368. rikkunud sellega, et kohus temale ei olevat teatanud, et asjaolud, mis tema oma nõudmise põhjenduseks ette toonud, veel tõendusi ja kinnitusi tarvitavad. Rahukogu leidis nimelt, et nõudja nõudmine tõeks tegemata on jäänud sellepärast, et nõudja pole

seletanud, millal kostjale on üles öeldud, missuguste aastate eest kostja rendi maksmata on jätnud ja milles seisis kahjutegemine rendiobjektile. Sellest on näha, et olulise tähtsusega asjaolud on nõudja poolt välja selgitamata jäänud.

Riigikohtu arvamise järele ei tohiks asja sisuliselt arutav kohus, niipea kui ta leiab, et nõude alused või olulise tähtsusega asjaolud välja selgitamata on jäänud, mitte passiivseks pealtvaatajaks jääda selles protsessuaalses võitluses, mis poolte vahel käimas. Kohus peaks nõudma, et nõudja oma nõude alused (ОСНОВАНИЯ ИСКА) täpselt ette tooks. Kui nõudja seda ei soovi teha, peaks kohus asjatoimetuse maha kustutama nõude aluse selgitamata jätmise pärast. Tõenduste suhtes määravad Ts. Kp. S. § 368 ja 82¹, et kui kohus leiab, et poolte poolt ettetoodud asjaolud, millel otsuse tegemisel oluline tähtsus on, veel tõendusi nõuavad, siis „teatab kohus sellest pooltele ja määrab tähtaja nimetatud asjaolude selgitamiseks“. Rahukohtunik võib kohtukäijatelt nõuda isegi teatavate tõenduste ettepanekut, mille peale pooled oma seletusis on tähendanud, olgugi et nad nõude kinnituseks või tagasilükkeks end otsekohe nende tõenduste peale ei toetanud. Sõnu „teatab“ ja „määrab“ tarvitab seadus käesoleval juhul käskival kujul. Sellest tuleb järeldada, et eespool nimetatud § 82¹ ja 368 panevad kohtu peale otsekohese kohustuse, mida kohus peab täitma. Kohtul ei ole õigust neis paragrahvides ettetoodud nõudeid oma äranägemise järele täita või täitmata jätta. Leides, et olulise tähtsusega asjaolud nõudja poolt selgitamata ehk tõendused ette panemata on jäänud, oleks Rahukogu pidanud sellest nõudjale Ts. Kp. S. § 82¹. mõttes teatama ja tõenduste ettepanemiseks tähtaja määrama. Seda tegemata jättes rikkus Rahukogu oluliselt tähendatud paragrahvi määrusi (Tsiv. osak. toim. nr. 50 — 1923. a.).

Üüriseaduse § 17. punkt d. kohaldamine.

Nõudja L. palus kostjat R. korterist välja tõsta, sest et seda korterit kojamehe jaoks tungivalt tarvis olevat. Rahukohtunik lükkas nõudmise tagasi. Rahukogu jättis nõudja L. edasikaebuse tagajärjeta ja kinnitas rahukohtuniku otsuse. Oma otsust põhistab Rahukogu seega, et kojamehe kohuseid võib täita ka nõudja naine ja et nõudja senini ilma kojameheta läbi on saanud. Riigikohule antud kassatsioonikaebuses palus nõudja L. Rahukogu otsuse Üüriseaduse § 17. p. d. rikkumise pärast tühistada.

Riigikohus leiab, et Rahukogu otsuse põhised pole õiged. Tarvidust kojamehe järele ei saa sel põhjal eitada, et nõudja senini ilma kojameheta läbi on saanud ehk et tema abikaasa kojamehe kohuseid võiks täita. Teatavasti peavad majaomanikud linnades mitmesuguseid seaduse nõudmisi, tervishoiu ja politsei eeskirju ning kohustavaid määrusi täitma. Nende nõudmiste täitmine nõuab oma jagu jõupingutust, milleks kõik majaomanikud kohased ei ole ja sunnitud on vabal kokkuleppel selleks omale tööjõudu, nõndanimetatud kojamehi ehk majahoidjaid palkama, kes majas, hoovis ja uulitsal seadusliku korra ning puhtuse eest hoolitseksid. Muidugi võivad ka kojamehe kohuste täitmiseks ise-kõlbulised majaperemehed omale kojamehi palgata. Seadus ei nõua, ei sunni mitte, et majaomanik tegelikult ise maja eest hoolitseks ja seda mitte ei võiks palgatud tööjõu, kojamehe läbi teha. Kuid kojamehe palkamisest, mida majaomanik igal ajal oma heaksarvamise järele võib ette võtta, tuleb

lahus hoida kojamehele korteri ehk toa muretsemist, mida majaomanik siis enam oma vaba äranägemise järele ei saa teostada, kui majas selle jaoks vaba korterit ei ole. Selleks otstarbeks võib majaomanik Üürisead. § 17 p. d. põhjal üürilepingu lõpetamist ja üürilise väljatõstmist ainult siis nõuda, kui kojamehele elukorteri tungivalt tarvis on. Kui aga majaperemees praegusel korterikitsikuse ajal omale kojamehe võtab ehk võtta kavatseb, kelle elukorter väsjaspool seda maja asub, kus tal kojamehe kohuseid tuleb täita, võib kojamehe tungiv tarvidus elukorteri järele selles majas ikkagi alles siis esile tõusta, kui tema tööd seal nii suured ja laialised on, et selleks koha peal peab elama ja neid väljaspool elades täita ei suudeta. Tungivat tarvidust kojamehele elukorteri andmiseks hindab ja otsustab muidugi igal juhul asja sisuliselt lahendav kohus, arvesse võttes kõiki asjaolusid, silmas pidades maja suurust, asukohta, korterite arvu, töörohkest jne. Ainult seda küsimust oleks Rahukogu ka käesoleval korral pidanud lahendama ja sellele vastavalt siis võinud majaomaniku poolt kojamehe jaoks määratud korterist üürilist välja tõsta või välja tõstmata jätta. Rahukogu ei võinud nõudmist tagasi lükata sellepärast, et senini nõudja ilma kojameheta läbi on saanud ja et nõudja naine kojamehe kohuseid võib täita. Niisuguses põhistuses näeb Riigikohus tekkinud tüliküsimuse suhtes otsekohe vastuse andmata jätmist ja Üüriseaduse § 17. p. d. rikkumist, mille pärast Rahukogu otsus seadusjõusse ei või jääda ja tuleb ära muuta. (Ts. osak. toim. nr. 26—1923. a.)

Vastutav toimetaja: **F. Karlson.**

Väljaandja: **Tartu Õigusteadlaste Selts.**

Toimetuse ja talituse aadress:
Tartu, Aia uul. nr. 39.

Tellimise hind: 400 mk. aast. (8 nummert)
Üksik nummer 50 mk.